

Zpráva o šetření

ve věci postupu matričního úřadu při zápisu narození dítěte narozeného mimo zdravotnické zařízení

Pan L. V. a Ing. M. H. (dále také „stěžovatelé“ nebo „otec“ a „matka“) podali stížnost na postup Úřadu městyse Choltice (dále také „matriční úřad“), který odmítal vydat rodný list jejich dcery, narozené 2014 doma ve X. č.p. Y. Stížnost později doplnili, protože nesouhlasili s jednáním zaměstnanců Krajského úřadu Pardubického kraje (dále také „krajský úřad“) v řízení o odvolání proti rozhodnutí matričního úřadu o zamítnutí zápisu do knihy narození.

A - Předmět šetření

Dne 27. 2. 2014 jsem obdržela podnět stěžovatelů na nesprávný úřední postup matričního úřadu – odmítnutí vydat rodný list dítěti narozenému doma. Z podnětu a připojených příloh vyplynulo, že dne 10. 1. 2014 se měla narodit stěžovatelce doma dcera pouze za přítomnosti otce, stěžovatele. Otec dítěte oznámil narození na místně příslušném matričním úřadu dne 15. 1. 2014. Kromě standardních náležitostí doložil těhotenský průkaz a své čestné prohlášení o narození dcery. Stěžovatelé uvedli, že matričnímu úřadu doložili veškeré doklady potřebné podle zákona k zápisu narození do matriky. Další požadavky matričního úřadu zasáhly podle jejich názoru nadměrně do jejich soukromí. Za neopodstatněný pokládali zejména požadavek matričního úřadu na vyplnění formuláře „Hlášení o narození“ Obyv 2-12 pediatrem. Upozornili, že v důsledku nevydání rodného listu čelí diskriminaci v přístupu k sociálnímu zabezpečení (mateřské), ke zdravotním a dalším službám.

Dne 3. 3. 2014 jsem na základě podnětu zahájila šetření. Jelikož od narození dítěte uplynuly bezmála dva měsíce a rodný list nebyl vystaven, pokládala jsem záležitost za naléhavou. Protože požadavek matričního úřadu na doložení dalších dokladů (kromě předloženého těhotenského průkazu a prohlášení otce dítěte) se nejevil být zjevně neopodstatněný, vyzvala jsem matriční úřad, aby předvolal rodiče k jednání na Obecní úřad X., který se nachází poblíž jejich bydliště. O zahájení šetření a o této výzvě jsem stěžovatele vyrozuměla. Zároveň jsem o tom vyrozuměla vedoucího příslušného odboru krajského úřadu.

K navrhovanému jednání nedošlo. Matriční úřad vydal dne 17. 3. 2014 rozhodnutí, kterým zápis do knihy narození zamítl. Stěžovatelé se proti rozhodnutí odvolali ke krajskému úřadu. Krajský úřad svolal na 28. 5. 2014 ústní jednání. Stěžovatelé stížnost dne 9. 6. 2014 doplnili. Nesouhlasili s tím, jak zaměstnanci

krajského úřadu vedli ústní jednání. Zahájené šetření jsem proto dne 19. 6. 2014 rozšířila i na postup krajského úřadu v odvolacím řízení.

B - Skutková zjištění

Při zjištění skutkového stavu jsem vycházela z podkladů poskytnutých stěžovatelem, matričním úřadem a krajským úřadem, ze záznamů z místních šetření, jejichž provedením jsem pověřila zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv, a také z médií. Z těchto podkladů vyplývají následující skutečnosti.

Stěžovatel se dne 15. 1. 2014 dostavil na matriční úřad a ke svému oznámení o narození dítěte předložil:

- zápis o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, učiněný u Městského úřadu v Heřmanově Městci dne 5. 12. 2013,
- prohlášení o jménu (a příjmení) dítěte,
- rodný list matky,
- rodný list otce,
- občanský průkaz matky,
- občanský průkaz otce,
- průkaz pro těhotné (s jediným zápisem o návštěvě gynekologické ordinace MUDr. H. L. ze dne 11. 7. 2013),
- čestné prohlášení otce o narození dítěte-dcery.

Matrikářka Irena Andrusivová sepsala se stěžovatelem protokol, do něhož uvedla, že doklady potřebné k prokázání skutečnosti, že matkou dítěte je žena, která je porodila (potvrzení gynekologa, pediatra), nedoložil s tím, že neexistují. Stěžovatel byl poučen, že v případě nedoložení potřebných potvrzení nebude rodný list dítěte vydán.

Matriční úřad požádal dopisem ze dne 16. 1. 2014 MUDr. L. o potvrzení, kdy stěžovatelka navštívila její ordinaci a s jakým výsledkem. Lékařka odpověděla dne 21. 1. 2014, že stěžovatelka se dostavila dne 4. 6. 2013 k potvrzení těhotenství a dále absolvovala v této ordinaci vyšetření ve dnech 11. 7. 2013 a 7. 11. 2013.

Matriční úřad požádal stěžovatele dopisem ze dne 23. 1. 2014 o urychlené předložení „Hlášení o narození“ vyplněné pediatrem, který po porodu ošetřil dítě. Matriční úřad obdržel dne 5. 2. 2014 sdělení stěžovatelů, že dne 15. 1. 2014 předložili veškeré doklady, které ukládá zákon. Dotázali se, kde lze tiskopis „Hlášení o narození“ získat, a dle jakého zákona je předložení tohoto tiskopisu požadováno. Matriční úřad reagoval dne 6. 2. 2014 sdělením, že k vystavení rodného listu je nutné předložit „případně další doklady potřebné k zjištění nebo ověření správnosti údajů zapisovaných do knihy narození“ podle § 16 odst. 3 písm. f) zákona o matrikách¹

---

¹ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

a opětovně vyzval k předložení tiskopisu „Hlášení o narození“ Obyv 2-12 vyplněného pediatrem.

Matriční úřad oznámil stěžovatelům dne 17. 2. 2014 zahájení správního řízení ve věci zápisu narození dítěte narozeného mimo zdravotnické zařízení a téhož dne je vyzval k doplnění oznámení o narození dítěte a k doložení jakéhokoliv dokladu potřebného k prokázání skutečnosti dle § 16 odst. 4 zákona o matrikách² do 7. 3. 2014.

Stěžovatelé podali podle § 175 správního řádu³ stížnost (datovanou 19. 2. 2014) na nesprávný postup matričního úřadu, konkrétně matrikářky Ireny Andrusivové.

Matrikářka Irena Andrusivová, spolu s Ing. Ladou Horáčkovou a Pavlem Vančurou z Úřadu městyse Choltice se dne 19. 2. 2014 v 16:10 h pokusili osobně kontaktovat stěžovatele v místě jejich bydliště ve X.. Podle protokolu, který sepsali, jim stěžovatel otevřel, uvedl, že matka dítěte není doma, a další komunikaci připustil jen přes datovou schránku. Podle záznamu starosty městyse Choltice Mgr. Tomáše Bolka ze dne 19. 2. 2014 (v 16:50 h) o telefonickém hovoru se starostou X. se stěžovatelé v obci neukazují a nikdo je v poslední době neviděl.

Matriční úřad obdržel dne 24. 2. 2014 reakci stěžovatelů ze dne 21. 2. 2014 na výzvu k doplnění oznámení o narození dítěte. Stěžovatelé uvedli, že splnili veškeré zákonné náležitosti pro vydání rodného listu. Za další doklad potřebný k prokázání skutečnosti, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila, označili těhotenský průkaz a čestné prohlášení otce. Současně naznačili, že u porodu byla přítomna porodní asistentka, jejíž prohlášení však nemohou předložit, protože jak uvedli, Česká republika brání poskytování péče porodní asistentkou u porodu doma. Dále uvedli, že požadované „Hlášení o narození“ není důkazem, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila, a upozornili na to, že v případě, kdy při porodu nebyla poskytnuta péče zdravotnickým zařízením, hlášení vyhotovuje matriční úřad.

Matriční úřad odpověděl dne 25. 2. 2014. Odkázal na metodickou informaci Ministerstva vnitra z října 2012, dle níž ministerstvo považuje za zcela nedostatečné pouhé oznámení rodičů o narození dítěte. Matriční úřad dále uvedl, že od ledna 2014 přibyl v zákoně o matrikách odstavec, který dodává, že pokud se dítě narodí doma a matka s dítětem nevyhledala lékaře, musí ještě jeden z rodičů předložit další doklady „potřebné k prokázání skutečnosti, že matkou dítěte je žena, která je porodila.“ Matriční úřad nepovažoval za takový doklad předložený těhotenský průkaz a vybídl stěžovatele, aby navrhli výpověď svědka, pokud byl u porodu ještě někdo další.

Matriční úřad obdržel dne 27. 2. 2014 podání stěžovatelů ze dne 26. 2. 2014, nazvané odvolání proti rozhodnutí ze dne 21. 2. 2014, popřípadě návrh na opatření proti nečinnosti. Stěžovatelé v tomto podání rozšířili svoji argumentaci, dle níž kromě standardních náležitostí předložili navíc těhotenský průkaz a čestné prohlášení otce. Matriční úřad postoupil odvolání dne 27. 2. 2014 krajskému úřadu a uvedl, že dosud žádné rozhodnutí nevydal. Krajský úřad odpověděl stěžovatelům sdělením ze dne 21. 3. 2014, v němž uvedl, že matriční úřad ve věci zápisu do knihy narození dosud nerozhodl a od počátku činí nepřetržitě úkony za účelem objasnění skutečného

---

² „Matkou dítěte je žena, která je porodila.“

³ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

stavu věci. Podnět ve věci nečinnosti krajský úřad označil za neopodstatněný a dosavadní postup matričního úřadu za souladný se zákonem.

Matriční úřad dne 3. 3. 2014 upozornil stěžovatele, že se blíží konec lhůty na doložení jakéhokoliv dokladu, který je potřebný k prokázání skutečnosti podle § 16 odst. 4 zákona o matrikách, a uvedl demonstrativní výčet dokladů. Stěžovatelé reagovali písemně dne 5. 3. 2014. Zopakovali, že předložené doklady jsou dostačující. Dále uvedli, že doložení potvrzení o návštěvách dětské lékařky, potvrzení gynekologa, že matka rodila, a ani kardiokografického vyšetření v těhotenství či dokladu o ultrazvukovém vyšetření v 30. týdnu těhotenství zákon nevyžaduje. Podle stěžovatelů matriční úřad porušuje Úmluvu o právech dítěte⁴ (dále také „úmluva“) a postupuje diskriminačně vůči rodinám, které volí porod mimo zdravotnické zařízení.

Matriční úřad dne 6. 3. 2014 obdržel datovou schránkou, vedenou na stěžovatele, čestné prohlášení stěžovatelky, že je matkou dítěte-dcery, narozené 10. 1. 2014 ve X..

V souladu s mým doporučením požádal matriční úřad stěžovatele, aby se dne 12. 3. 2014 dostavili na Obecní úřad ve X. za účelem doplnění oznámení ze dne 15. 1. 2014, přičemž stěžovatelka by učinila prohlášení, že je matkou přítomného dítěte a že je porodila, a matriční úřad by vyplnil za spolupráce s matkou a otcem dítěte na místě tiskopis Obyv 2-12. Podle protokolu matričního úřadu ze dne 12. 3. 2014 (10:30 h) se stěžovatelé na schůzku na Obecní úřad ve X. nedostavili. Matriční úřad informoval stěžovatele písemností ze dne 12. 3. 2014 o možnosti nahlédnout do spisu.

Stěžovatelé ve svém podání, doručeném na matriční úřad dne 12. 3. 2014, uvedli, že vzhledem k dosavadním zkušenostem nemají nadále důvěru v matrikářku Irenu Andrusivovou. Nesouhlasí s „předvoláváním“ dvouměsíční dcery k jednání na jakémkoliv úřadě, protože v podobném prostředí může dojít např. k nakažení novorozence virovým či jiným onemocněním. Uvedli, že dceru neskrývají, a navrhli např. setkání na procházkách. Vyjádřili rovněž ochotu poskytnout určitou součinnost s vyplněním tiskopisu Obyv 2-12.

Stěžovatelé ve svém podání ze dne 13. 3. 2014 upozornili na své předchozí podání, v němž uvedli, že nechtějí jednat s matrikářkou Irenou Andrusivovou a odmítají se s novorozenou dcerou dostavovat na úřad, protože toto prostředí považují za nepřátelské a stresující. Pokud se matriční úřad chce přesvědčit, že mají živé miminko, navrhli schůzku s jednou, maximálně dvěma pracovníci matričního úřadu (kromě paní Andrusivové) dne 14. 3. 2014 od 17:30 do 18:00 h, případně dne 17. 3. 2014 v tutéž dobu v zámeckém parku v Heřmanově Městci, a dali na sebe telefonní kontakt. Toto své podání označili za poslední gesto dobré vůle, které jde nad rámec jejich zákonných povinností.

Starosta městyse Choltice Mgr. Tomáš Bolek rozhodl dne 17. 3. 2014 o námitce podjatosti a vydal usnesení, že úřední osoba Irena Andrusivová není vyloučena z projednávání a rozhodování ve věci zápisu do knihy narození.

---

⁴ Publikována pod č. 104/1991 Sb.

Matriční úřad vydal dne 17. 3. 2014 rozhodnutí, kterým zápis dítěte, narozeného 2014 ve X., do knihy narození zamítl. V odůvodnění mimo jiné zmínil důvodovou zprávu k zákonu č. 312/2013 Sb., kterým byl zákon o matrikách novelizován, a do zákona vloženo i ustanovení § 16 odst. 4. Podle matričního úřadu předložený těhotenský průkaz nelze brát za dostatečný k zápisu narození, neboť vykazuje pouze jednu návštěvu v raném stadiu těhotenství, a nebyl předložen žádný zdravotní záznam o tom, že by žena porodila. Těhotenský průkaz podle matričního úřadu prokazuje pouze to, že žena byla v minulosti těhotná, nikoliv, že je ženou, která dítě porodila a že takové dítě skutečně existuje. Matriční úřad uvedl, že § 16 odst. 4 neobsahuje taxativní výčet dokladů, proto musí být za součinnosti účastníků shromážděn souhrn jakýchkoli, avšak dostatečně průkazných podkladů. K návrhu na schůzku v zámeckém parku v Heřmanově Městci matriční úřad uvedl, že zde matriční úřad nemůže činit žádné úkony, neboť je mimo jeho místní příslušnost.

Stěžovatelé podali proti usnesení o nepodjatosti úřední osoby a proti rozhodnutí o zápisu do knihy narození obsáhlé odvolání, které následně ještě doplnili. Podrobně zdůvodnili své výhrady k chování matrikářky Ireny Andrusivové. Uvedli mimo jiné, že rodinu neoprávněně nahlásila orgánu sociálně-právní ochrany dětí. K postupu matričního úřadu uvedli, že řízení mělo být zahájeno hned po oznámení narození, avšak oznámení správního orgánu o zahájení řízení obdrželi až dne 21. 2. 2014. Uvedli, že nemohou poskytnout svědectví porodní asistentky, která byla přítomna u domácího porodu i po něm a při dvou následných návštěvách prohlédla matku i novorozence. Zdůvodnili to tím, že by ji mohli vystavit hrozbě sankcí ze strany státu. Dále odmítli poskytnout potvrzení o lékařských vyšetřeních, i když je podstoupili. Zdůvodnili to tím, že nejsou povinni lékařská vyšetření podstoupit a nejsou povinni poskytovat úřadu citlivé osobní údaje o zdravotním stavu. Odkázali na povinnost státu dodržovat úmluvu, dle níž má každé dítě právo být po narození registrováno, a s tím spojené právo na vydání rodného listu. Uvedli, že odmítnutím vydat rodný list dochází k diskriminaci dětí narozených doma, neboť stát brání tomu, aby mohla být legálně poskytnuta péče u porodu doma, a zároveň vyžaduje doklad od někoho jiného než od rodičů, že porod proběhl. Stěžovatelé v doplňku odvolání vysvětlili, proč podle starosty X. nejsou v obci vidět. Zmínili také, že od obce obdrželi dne 13. 2. 2014 přání k narození dítěte-dcery. Dále uvedli, že je správní orgán nepoučil o vadě podání, a to že nelze přihlížet k čestnému prohlášení matky dítěte, zaslané datovou schránkou. Rovněž tak je nepoučil o tom, že navrhované místo schůzky v Heřmanově Městci je mimo místní působnost matričního úřadu. O těchto nedostatcích se dozvěděli až z rozhodnutí. Stěžovatelé vyjádřili ochotu zúčastnit se za přítomnosti dcery schůzky s maximálně dvěma pracovníky matričního úřadu na neutrálním místě mimo úřad a v předem dohodnuté době.

Po předchozí telefonické dohodě se stěžovatelem se pověřenými zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv JUDr. Miloš Valášek, Mgr. Petra Šuplerová a Mgr. Bc. Silvie Kolářová dostavili dne 7. 5. 2014 do X. a se stěžovateli na obecním dětském hřišti za přítomnosti obou jejich dětí hovořili. Z jednání vyplynulo, že stěžovatelé se s místními mladými lidmi stýkají, avšak nechtějí nikoho obtěžovat žádostmi o svědectví. Pověřenými zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv potom navštívili matriční úřad. Z jednání vyplynulo, že matriční úřad očekává, že krajský úřad odvolání stěžovatelů zamítne a rozhodnutí ze dne 17. 3. 2014 potvrdí.

Stěžovatelé dne 9. 6. 2014 svůj podnět doplnili. Předmětem doplnění bylo jednání úředních osob krajského úřadu JUDr. Miroslava Mocka, MPA, Mgr. Olgy

Daškové a paní Zdeny Stránské dne 28. 5. 2014 při ústním jednání ve X. v rámci odvolacího řízení. Tyto úřední osoby měly předložit list se třemi alternativami dalšího postupu. Jelikož si otec chtěl tento list ponechat, odstříhla paní Zdena Stránská variantu 3, která měla podle stěžovatelů obsahovat výhružku nahlášení rodiny orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Podle stěžovatelů vedly úřední osoby manipulativní a nevhodné řeči a vyhrožovaly nahlášením na orgán sociálně-právní ochrany dětí, aniž k tomu byl relevantní důvod. Stěžovatelé připojili fotokopii zmíněného listu o alternativách postupu matričního úřadu. Později stížnost doplnili o audiozáznam pořízený z jednání dne 28. 5. 2014 a přepis tohoto záznamu. Ze záznamu je zřejmé, že kromě úředních osob krajského úřadu byl jednání přítomen stěžovatel a částí jednání také starosta obce X.. Ze záznamu vyplývá, že krajský úřad navrhl, aby stěžovatelé k prokázání skutečnosti dle § 16 odst. 4 zákona o matrikách předložili vedle čestného prohlášení otce a matky buď svědectví porodní asistentky, anebo lékařské potvrzení, že žena dítě porodila. Třetí (odstřížená) varianta zřejmě předpokládala, že krajský úřad případ oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Stěžovatel při jednání odkazoval na svá předchozí písemná vyjádření a trval na tom, že všechny potřebné doklady již matričnímu úřadu doložili.

Ředitel krajského úřadu Ing. Jaroslav Folprecht rozhodl dne 30. 6. 2014 o námitce podjatosti vznesené stěžovateli vůči vedoucímu odboru organizačního a právního a krajského živnostenského úřadu JUDr. Miroslavu Mockovi, MPA, tak, že v řízení není podjatý. JUDr. Miroslav Mocek, MPA, rozhodl dne 7. 7. 2014 o námitce podjatosti stěžovatelů vznesené proti Mgr. Olze Daškové a paní Zdeně Stránské tak, že nejsou v řízení podjaté. Krajský úřad (vedoucí odboru organizačního a právního a krajského živnostenského úřadu JUDr. Miroslav Mocek, MPA) rozhodl dne 11. 7. 2014 o odvolání stěžovatelů proti novému usnesení starosty městyse Choltice ze dne 26. 5. 2014 o námitce podjatosti vůči matrikářce Ireně Andrusivové tak, že odvolání zamítl a napadené usnesení potvrdil. (Usnesení starosty městyse ze dne 17. 3. 2014 krajský úřad dne 19. 5. 2014 zrušil. V rámci odvolání proti novému usnesení starosty ze dne 26. 5. 2014 vznesli stěžovatelé i námitku podjatosti vůči úředním osobám krajského úřadu, které se zúčastnily jednání dne 28. 5. 2014).

Krajský úřad dne 18. 7. 2014 rozhodnutí matričního úřadu ze dne 17. 3. 2014 zrušil a věc vrátil správnímu orgánu k novému rozhodnutí; Krajský úřad tento postup odůvodnil svým návrhem ze dne 19. 6. 2014, aby matriční úřad při novém projednání provedl důkazy ze spisu orgánu sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu v Přelouči, vyslechl jako svědky některé občany X., a případně i zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv, kteří dne 7. 5. 2014 jednali se stěžovateli. Krajský úřad v odůvodnění rozhodnutí dále uvedl, že v řízení nebylo dosud prokázáno, zda dítě, které odvolatelé požadují zapsat do knihy narození, fakticky, a tím i právně existuje. Podle krajského úřadu předložený těhotenský průkaz, a ani sdělení MUDr. H. L. ze dne 21. 1. 2014 nedokládají, že stěžovatelka dítě donosila a dne 10. 1. 2014 porodila novorozence ženského pohlaví. Vedle důkazů, které jsem navrhla v dalším řízení provést, je dle krajského úřadu dokazování nutno zaměřit nejen na prokázání toho, zda stěžovatelé mají, či nemají v péči novorozence, ale i k prokázání, že stěžovatelka je matkou tohoto dítěte. Takovým dokladem může být dle krajského úřadu například prohlášení osoby, která se porodu zúčastnila, případně lékařské potvrzení o vyšetření matky v poporodním období. Krajský úřad na okraj podotkl, že problematika vztahu státu k domácím porodům se netýká matričního řízení a není sama o sobě rozhodnou okolností pro provedení či neprovedení zápisu. Krajský úřad

v odůvodnění rozhodnutí uvedl, že by se jednalo o popření § 16 odst. 4 zákona o matrikách, pokud by zápis do knihy narození byl učiněn i v případě, že by rodiče nepředložili žádné doklady k prokázání skutečností dle tohoto ustanovení s odůvodněním, že takové doklady nemají a odmítají si je opatřit, případně jimi disponují a předložit je odmítají.

Dne 1. 8. 2014 vyšel na serveru CCCCC článek „DDDDDD“ s rodinnými fotografiemi stěžovatelů a obou jejich dětí.

Stěžovatelé dne 4. 8. 2014 adresovali matričnímu úřadu vyjádření, v němž uvedli, že matriční úřad má dostatečné podklady k vydání rodného listu nezletilé. Těmito doklady jsou podle jejich názoru předložena čestná prohlášení o porodu a narození dcery a těhotenský průkaz. Dále stěžovatelé poukázali na to, že žádné další doklady, které by prokazovaly, že „matkou dítěte je žena, která je porodila“, neexistují. Dle stěžovatelů, potvrzení pediatra, který vyšetřil dítě asi týden po porodu, neprokazuje, kdo je matkou dítěte, a ani který den se dítě narodilo. Stěžovatelé odmítli sdělit jméno porodní asistentky, která matce poskytla při porodu a po porodu zdravotní služby, z důvodu kriminalizace porodních asistentek, které tuto péči poskytují. Upozornili na to, že matriční úřad má, kromě dokladů, které mu předložili, také vyjádření gynekoložky MUDr. H. L., přičemž doba těhotenství časově odpovídá době narození nezletilé. Nesouhlasili s tím, že by odmítli ukázat dceru jak matričnímu, tak krajskému úřadu. V písemnosti ze dne 8. 8. 2014 stěžovatelé dále uvedli, že je zcela nepravděpodobné a pouze hypotetické, aby matka po 7. 11. 2013 potratila. Dne 25. 8. 2014 stěžovatelé provedení zápisu do knihy narození urgovali. Matriční úřad na urgenci odpověděl dne 2. 9. 2014 a vyzval stěžovatele, aby na podporu svých tvrzení označili důkazy. Stěžovatelé reagovali písemně dne 10. 9. 2014.

Ministerstvo vnitra rozhodnutím ze dne 29. 8. 2014 zamítlo odvolání stěžovatelů a usnesení ředitele krajského úřadu o nepodjatosti vedoucího odboru organizačního a právního a krajského živnostenského úřadu krajského úřadu JUDr. Miroslava Mocka, MPA, ze dne 30. 6. 2014 potvrdilo. Ministerstvo vnitra téhož dne neshledalo podnět stěžovatelů ve věci nečinnosti krajského úřadu jako opodstatněný.

Po zproštění mlčenlivosti předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky podle § 7 odst. 3 zákona o veřejném ochránci práv⁵ a na základě předvolání se zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv JUDr. Miloš Valášek a Mgr. Bc. Silvie Kolářová dostavili dne 20. 10. 2014 na matriční úřad k podání svědecké výpovědi. Matriční úřad předložil pověřeným zaměstnancům Kanceláře veřejného ochránce práv v souladu s § 15 zákona o veřejném ochránci práv téhož dne spis. Ze spisu je zřejmé, že matriční úřad prováděl poměrně rozsáhlé dokazování, aniž stěžovatelé provedení těchto důkazů navrhli. Lze zmínit zejména zprávu dětské lékařky MUDr. I. C. z Chrudimi ze dne 20. 8. 2014, která uvedla, že dítě převzala do péče dne 21. 1. 2014 a matka se pravidelně dostavuje na preventivní prohlídky pro kojence.

Matriční úřad vydal dne 12. 11. 2014 usnesení, kterým řízení ve věci zápisu dítěte do knihy narození přerušil do doby, než rozhodne soud o tom, že stěžovatelka je matkou dítěte. Podle odůvodnění usnesení matriční úřad v rámci doplnění

---

⁵ Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

dokazování prokázal, že stěžovatelé mají v péči dítě, které není zapsané do knihy narození, avšak ani po vyčerpání všech důkazních prostředků, které měl k dispozici, jednoznačně neprokázal, že stěžovatelka je matkou tohoto dítěte. Dne 13. 11. 2014 dal matriční úřad Okresnímu soudu v Pardubicích podnět k zahájení soudního řízení. V podnětu rozsáhle rekapituloval skutkové okolnosti a průběh řízení.

Stěžovatelé se proti usnesení ze dne 12. 11. 2014 odvolali. Uvedli, že matriční úřad nezákonně přenáší svoji kompetenci na soud, přestože má rozhodnout sám bez zbytečných průtahů. Krajský úřad svým rozhodnutím ze dne 22. 1. 2015 odvolání zamítl a usnesení matričního úřadu ze dne 12. 11. 2014 potvrdil. Krajský úřad se ztotožnil se závěrem matričního úřadu, že za dané důkazní situace nelze zápis do knihy narození provést z důvodu sporného mateřství, zároveň však ani nelze rozhodnout o zamítnutí provedení zápisu z důvodu, že stěžovatelé mají v péči dítě, které dle všeho není zapsáno žádným matričním úřadem v knize narození.

Okresní soud v Pardubicích dne 28. 5. 2015 určil, že stěžovatelka je matkou nezletilé, narozené 2014 ve X. Soud v odůvodnění rozsudku popsal průběh porodu a uvedl, že k porodu se dostavila porodní asistentka, a uložil stěžovatelům povinnost nahradit státu náklady řízení a soudní poplatek. Soud nedospěl k závěru, že stěžovatelé nezavdali příčinu k podání návrhu. (Soudní řízení bylo zahájeno na návrh soudem jmenovaného opatrovníka dítěte.)

Stěžovatelé zápis narození dcery dne 18. 6. 2015 u matričního úřadu urgovali. Uvedli, že soud neprovedl žádné nové dokazování a vycházel pouze z dokladů a svědeckých výpovědí, které byly již matričnímu úřadu dříve známy. Matriční úřad dne 23. 6. 2015 odpověděl, že rozsudek soudu dosud nemá k dispozici.

Ministerstvo vnitra odpovědělo dne 13. 7. 2015 na žádost stěžovatelů o poskytnutí nemateriální újmy. Připomnělo, že předmětnou záležitostí se již zabývalo v srpnu 2014. Podle Ministerstva vnitra při řízení o zápisu dcery stěžovatelů do knihy narození nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu a pro zápis do knihy narození nebyly splněny podmínky dané zákonem o matrikách. K délce správního řízení Ministerstvo vnitra uvedlo, že na straně matričního úřadu nedocházelo k žádným neodůvodněným průtahům a časový úsek, po který je řízení vedeno, byl mimo jiné podmíněn postupným vznášením námitek podjatosti a zapojením veřejného ochránce práv do řízení.

Matriční úřad obdržel dne 1. 9. 2015 rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 28. 5. 2015, opatřený doložkou, dle níž I. výrok (o určení mateřství) nabyl právní moci dnem 4. 8. 2015. Po obdržení žádosti stěžovatelů o zápis příjmení dcery v mužském tvaru matriční úřad vydal rodný list dne 21. 9. 2015.

C - Hodnocení věci ochránkyní

Zákon o veřejném ochránci práv ukládá ochránci působit k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívat k ochraně základních práv a svobod.

V době doručení podnětu stěžovatelů uplynuly od narození dítěte téměř dva měsíce a rodný list nebyl vystaven. Záležitost jsem proto pokládala za naléhavou a na základě podnětu zahájila šetření. Požadavek matričního úřadu na doložení dalších důkazů potřebných pro provedení zápisu narození jsem nepovažovala za zjevně neopodstatněný, a proto jsem vyzvala matriční úřad, aby neprodleně svolal za účelem zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, jednání.

Pokus o jakousi mediaci mezi rodiči dítěte a matričním úřadem se však nezdařil a matriční úřad narození dítěte do matriky nezapsal. V průběhu šetření navíc vyšlo najevo, že s krajským úřadem (a zřejmě i s Ministerstvem vnitra) nemám stejný názor na povahu řízení o zápisu narození do matriční knihy.

Zákon o veřejném ochránci práv umožňuje ochránci nezabývat se věcí, která je projednávána soudem nebo již byla soudem rozhodnuta.⁶ Předmětem soudního řízení o určení mateřství však nebylo, a ani nemohlo být, hodnocení postupu správních orgánů – matričního úřadu a krajského úřadu. I když na postup matričního úřadu a krajského úřadu v dané záležitosti nemohu již nijak působit, může moje dodatečné posouzení této záležitosti působit na postup správních orgánů v obdobných případech v budoucnu.

Nejprve se budu obecně zabývat právní úpravou, která se k danému případu vztahuje. Vnitrostátní právní úprava zápisu narození vychází zejména z úmluvy. Podle čl. 7 odst. 1 úmluvy je každé dítě registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost, a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se podle čl. 8 odst. 1 úmluvy zavazují, že budou respektovat právo dítěte na zachování jeho totožnosti, včetně státní příslušnosti, jména a rodinných svazků v souladu se zákonem a s vyloučením nezákonných zásahů.

Základní požadavky úmluvy lze pro matriční praxi interpretovat tak, že narození má být do matriční knihy zapsáno a rodný list vydán co nejdříve od narození a současně, že matriční úřad má mít za prokázané, kdo jsou rodiče novorozence.

Ke splnění požadavku úmluvy na brzkou registraci narození stanoví zákon o matrikách v § 15 oznamovací povinnost. Narození je povinen oznámit matričnímu úřadu poskytovatel zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení byl porod ukončen; nebyl-li porod ukončen ve zdravotnickém zařízení, oznámí narození lékař, který jako první poskytl při porodu nebo po porodu zdravotní služby. Jestliže se dítě narodilo mimo zdravotnické zařízení a při porodu nebo po porodu neposkytl lékař zdravotní služby, je narození povinen oznámit matričnímu úřadu jeden z rodičů. Oznámení se učiní nejpozději do 3 pracovních dnů od narození dítěte. Nesplnění oznamovací povinnosti je přestupkem.⁷ V případě narození dítěte mimo zdravotnické zařízení, nebyly-li jeho matce ani následně poskytnuty zdravotní služby, se zápis do knihy narození provede podle § 14 odst. 3 zákona o matrikách na základě ústního

---

⁶ Ustanovení § 12 odst. 2 písm. d) zákona o veřejném ochránci práv.

⁷ Ustanovení § 42c odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů: „Přestupku se dopustí ten, kdo ... nesplní oznamovací povinnost matričnímu úřadu při narození, úmrtí nebo uzavření manželství stanovenou zákonem o matrikách nebo úmyslně uvede při plnění oznamovací povinnosti nesprávné údaje.“

oznámení o narození dítěte. O tomto oznámení sepíše matrikář s oznamovatelem zápis. Při ústním oznámení je oznamovatel povinen prokázat svoji totožnost.

Narodí-li se dítě ve zdravotnickém zařízení, anebo jsou-li matce dítěte při porodu nebo po porodu poskytnuty zdravotní služby mimo zdravotnické zařízení, právo dítěte znát své rodiče by mělo být zaručeno tím, že oznamovatel narození – poskytovatel zdravotních služeb – zjistí totožnost matky. Matriční úřad by se měl ujistit, že se jedná o poskytovatele zdravotních služeb.⁸ K naplnění práva dítěte znát své rodiče zákon o matrikách ukládá rodičům předložit matričnímu úřadu k zápisu narození dítěte stanovené doklady (oddací list, případně rodné listy, doklad totožnosti, prohlášení o jménu, případně o příjmení).

Novela zákona o matrikách,⁹ účinná od 1. 1. 2014, upravila nově v § 16 odst. 4 situaci, kdy dítě se narodí mimo zdravotnické zařízení a jeho matce nejsou ani následně poskytnuty zdravotní služby. Novela stanoví, že v takovém případě předloží jeden z rodičů ještě „*další doklady potřebné k prokázání skutečnosti, že matkou dítěte je žena, která je porodila*“.

V posuzovaném případě se dítě narodilo dne 10. 1. 2014 doma a lékař nebyl u porodu ani po porodu přítomen. Narození oznámil matričnímu úřadu otec dítěte. Podle rozhodnutí matričního úřadu ze dne 17. 3. 2014 nebyly předložené doklady k prokázání této skutečnosti dostatečné. Matriční úřad v tomto svém rozhodnutí zmínil také důvodovou zprávu k novele.

Důvodová zpráva¹⁰ uvádí jako důvod přijetí předmětného ustanovení obchod s dětmi, přičemž ale není zřejmé, zda vychází z konkrétních poznatků z praxe, anebo zda jde jen o hypotetické obavy. Zmínka o možném páchání trestné činnosti v důvodové zprávě k návrhu novely zákona o matrikách tak vede matriční úřady k tomu, že jsou při aplikaci § 16 odst. 4 zákona o matrikách velmi obezřetné. Zmínka o obchodu s dětmi v důvodové zprávě k návrhu novely zákona o matrikách není bohužel doplněna odpovídajícím metodickým doporučením ze strany Ministerstva vnitra, jak by matriční úřad měl při zjištění skutkových okolností nasvědčujících páchání této závažné trestné činnosti postupovat.

Důvodová zpráva nezmiňuje, že důvodem přijetí předmětného ustanovení mohly být poznatky z praxe, kdy matriční úřady vyžadovaly od rodičů nadbytečně předložení těhotenského průkazu nebo potvrzení gynekologa a potvrzení pediatra o prohlídce novorozence za situace, kdy přítomná porodní asistentka byla oprávněna k poskytnutí poporodní zdravotní péče. Tato praxe, s níž se veřejný ochránce práv setkal v minulosti u některých pražských matričních úřadů,¹¹ by po 1. 1. 2014 byla

---

⁸ Základní informaci o poskytovatelích zdravotních služeb získá matriční úřad z internetových stránek Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (www.uzis.cz), kde je přístupná veřejná část Národního registru poskytovatelů zdravotních služeb.

⁹ Zákon č. 312/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 312/2013 Sb. (sněmovní tisk 1000 volebního období 2010–2013); dostupná z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=1000&ct1=0>.

¹¹ Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 13. října 2010, sp. zn. 4746/2009/VOP/MV; dostupné <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/1874>.

porušením zákona o matrikách. Podle § 16 odst. 4 zákona o matrikách (výkladem *a contrario*) nemusí totiž rodič dítěte předkládat matričnímu úřadu, kromě běžných dokladů, další doklady potřebné k prokázání mateřství, jestliže matce dítěti byly alespoň následně po porodu poskytnuty zdravotní služby.

Od 1. 1. 2014 jsem se ve funkci veřejné ochránkyně práv setkala s několika případy aplikace § 16 odst. 4 zákona o matrikách, kdy se pravděpodobně jednalo o plánované domácí porody za účasti porodních asistentek. Vzhledem k tomu, že z českého právního řádu vyplývá zákaz poskytování zdravotní péče při domácích porodech porodními asistentkami,¹² rodiče při oznámení narození nepředložili „Hlášení o narození“ nebo jinou zprávu porodní asistentky, přítomné u porodu.

Rodič dítěte nemusí předkládat matričnímu úřadu další doklady potřebné k prokázání mateřství, jestliže matce dítěte byly následně po porodu poskytnuty zdravotní služby za předpokladu, že tento poskytovatel zdravotních služeb podá matričnímu úřadu o narození dítěte zprávu a vyplní statistický formulář Obyv 2-12 „Hlášení o narození“. Tento tiskopis slouží pro statistické zjišťování a je i podkladem pro matriční zápis o narození. Pokud narození dítěte oznámí matričnímu úřadu jeden z rodičů, nemá již podle zákona o matrikách přímou oznamovací povinnost nelékařský zdravotník, který matce poskytl zdravotní služby. Rodič dítěte přiloží v takovém případě ke svému oznámení „Hlášení o narození“, vyplněné nelékařským zdravotníkem, který matce dítěte poskytl zdravotní služby.

Matriční úřad (matrikářka Irena Andrusivová) pochybil, když zprvu po stěžovateli požadoval předložit tiskopis „Hlášení o narození“. Jestliže z oznámení stěžovatele vyplynulo, že tento doklad nemá, bylo na matričním úřadě, aby formulář „Hlášení o narození“ ve spolupráci se stěžovatelem vyplnil.

K postupu matrikářky Ireny Andrusivové vznesli stěžovatelé četné námitky. Uvedli mimo jiné, že rodinu neoprávněně nahlásila orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Matrikářka dala podnět orgánu sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Přelouč telefonicky. Ve spisu o tom není žádný záznam. Není tak zřejmé, z jakých důvodů tak učinila. Mohla se domnívat, že rodiče neplní dostatečně své povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti a narozené dítě je ohrožené. Samotný porod mimo zdravotnické zařízení a nedoložení potvrzení o lékařském poporodním vyšetření matky či dítěte nejsou však okolnostmi, které by svědčily o ohrožení dítěte. Matrikářka se mohla obrátit na orgán sociálně-právní ochrany dětí také proto, aby provedl šetření za účelem zjištění skutečností zapisovaných do knihy narození. Ani tento důvod však nelze považovat za oprávněný. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen poskytnout správnímu orgánu informace potřebné pro správní řízení,¹³ jestliže je získal v rámci své předchozí činnosti, nikoliv provádět v rodině šetření na žádost správního orgánu.

Stěžovatelé uvedli, že řízení o zápisu do knihy narození mělo být zahájeno hned po oznámení narození, avšak oznámení matričního úřadu o zahájení řízení

---

¹² Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, nezakazuje výslovně domácí porody, nicméně pro případ poskytování zdravotních služeb při porodu, včetně samotného vedení porodu, stanoví prováděcí vyhlášky k zákonu (vyhláška č. 92/2012 Sb., vyhláška č. 99/2012 Sb.) požadavky na minimální vybavení, resp. personální zabezpečení poskytovaných zdravotních služeb.

¹³ Ustanovení § 51 odst. 5 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

obdrželi až dne 21. 2. 2014. Stěžovatelům dávám v tomto ohledu za pravdu. Rozumím však i postupu matričního úřadu. Zápis matriční události bývá pojmán jako úkon podle části čtvrté správního řádu, která upravuje vydávání vyjádření, osvědčení a jiných podobných úkonů správním orgánem. Pokud jsou splněny podmínky pro zápis matriční události a vydání matričního dokladu, řízení podle části druhé správního řádu se nevede, událost se zapíše a vydá se doklad. Podle § 87 zákona o matrikách, jestliže se žadateli podle § 5 zákona o matrikách¹⁴ nevyhoví v plném rozsahu, vydá se o tom rozhodnutí. Je otázkou, zda matriční úřad, jestliže má za to, že podmínky pro zápis nejsou splněny ani po výzvě k odstranění nedostatků podání, má zahájit řízení, anebo má řízení považovat za zahájené zpětně dnem podání oznámení. Příkladám se spíše k druhé variantě.

Matrika je státní evidence vedená především z úřední povinnosti. **Zápis matriční události obsahuje prvky jak řízení vedeného z moci úřední, tak řízení na žádost. Zákonem stanovenou oznamovací povinnost lze stěží považovat za žádost** a oznamovatele narození pouze za žadatele, byť by se jednalo o rodiče narozeného dítěte.

Oznámení osoby, která o sobě prohlásí, že je rodičem narozeného dítěte, nelze posuzovat jako běžnou žádost podle správního řádu. **Nejsou-li doklady předložené oznamovatelem podle § 16 odst. 4 zákona o matrikách dostatečné k prokázání mateřství a zjištěné nedostatky se nepodaří odstranit na místě, matriční úřad nemůže po marné výzvě k odstranění nedostatků oznámení zápis narození bez dalšího zamítnout.** Takové řešení připadá v úvahu pouze za výjimečných okolností, pokud se prokáže, že narození téhož dítěte bylo již do matriky zapsáno, anebo že oznámení je zcela smyšlené a dítě neexistuje. Je zřejmé, že k takovým závěrům může matriční úřad dojít pouze na základě vlastního šetření.

Nepokládám za chybu, že si matriční úřad vyžádal dne 16. 1. 2014 zprávu od gynekoložky MUDr. L. a opatřoval tak hned zpočátku podklady pro vydání rozhodnutí. Chybou bylo, že se o zprávě MUDr. L. v rozhodnutí ze dne 17. 3. 2014 nezmínil. Nepovažuji za pochybení, že matriční úřad v novém řízení v srpnu 2014 opatřoval podklady pro rozhodnutí, aniž stěžovatelé provedení těchto důkazů navrhli. Postup matričního úřadu nebyl nepřipustným slíděním a zasahováním do soukromí, jak se domnívají stěžovatelé. Považuje-li matriční úřad oznámení za neúplné, může použít ustanovení § 59 zákona o matrikách.¹⁵ Takto získané důkazní prostředky nejsou v rozporu s právními předpisy. Z podkladů, které mám k dispozici, mám za to, že matriční úřad opatřoval podklady pro vydání rozhodnutí a zjišťoval všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu v souladu s § 50 odst. 2 a 3 správního řádu.

Odišný přístup k opatřování podkladů pro rozhodnutí vyplývá z rozhodnutí krajského úřadu ze dne 18. 7. 2014. Krajský úřad označil za důvod zrušení rozhodnutí matričního úřadu můj návrh na provedení důkazů. Jedná se o důkazy, jejichž provedení stěžovatelé sami nenavrhli. Z odůvodnění krajského úřadu nevyplývá, že matriční úřad má v novém řízení opatřovat podklady, které stěžovatelé sami nenavrhli.

---

¹⁴ Ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) zákona o matrikách: „Do matriční knihy se zapisuje matriční událost.“

¹⁵ „Jsou-li podklady k provedení zápisu do matriční knihy neúplné a nelze-li údaje pro zápis zjistit od osob, jichž se zápis týká, je každý povinen sdělit k dotazu matričního úřadu jemu známé skutečnosti, které jsou pro zápis rozhodující.“

Z rozhodnutí naopak vyplývá, že matriční úřad zápis do knihy narození nemá provést, jestliže rodiče nepředloží doklady k prokázání skutečnosti dle § 16 odst. 4 zákona o matrikách.

Názor krajského úřadu nepokládám za správný. Tento přístup může ve svých důsledcích být proti zájmům dítěte. **Správní orgán musí hájit zájmy dítěte a zajistit jeho právo na brzkou registraci narození.** Pokud matriční úřad provedení zápisu narození zamítne, aniž je prokázáno, že dítě, jehož narození bylo oznámeno, je již registrováno, anebo neexistuje, poruší tím právo dítěte garantované úmluvou.

Argumentuje-li se na podporu striktního přístupu k plnění povinnosti rodičů podle § 16 odst. 4 zákona o matrikách obchodem s dětmi, domnívám se, že by k tomu mohla vést spíše existence neregistrovaného dítěte než případná dočasná registrace neexistujícího dítěte anebo dočasná dvojí registrace. Nedomnívám se, že nenavrnutí důkazů k jednoznačnému prokázání mateřství podle § 16 odst. 4 zákona o matrikách má mít vždy za následek nezapsání dítěte do knihy narození. Lze si představit i krajní situaci, kdy rodiče nesplní svoji oznamovací povinnost, a přesto se na základě provedeného šetření jejich rodičovství prokáže a do knihy narození budou jako rodiče zapsáni. Je třeba respektovat právo dítěte na registraci a na zachování jeho totožnosti.

Rodiče narozeného dítěte jsou účastníky řízení. Podle § 50 odst. 2 správního řádu jsou účastníci řízení povinni při opatřování podkladů pro vydání rozhodnutí poskytovat správnímu orgánu veškerou potřebnou součinnost. Podle § 52 správního řádu jsou povinni označit důkazy na podporu svých tvrzení. Lze předpokládat, že rodiče mají zájem, aby narození jejich dítěte bylo zapsáno co nejdříve.

Případ stěžovatelů se od ostatních případů použití § 16 odst. 4 zákona o matrikách, s nimiž jsem se dosud setkala, liší tím, že odmítali navrhnout provedení dalších důkazů. Zatímco v jiných případech¹⁶ správní orgán odmítal provést důkazy navržené rodiči, v tomto případě stěžovatelé odmítali navrhnout další důkazy a trvali na tom, že doklady předložené při oznámení jsou dostatečné. Nepokládám za správné, že nepředložili např. doklad o tom, že dětská lékařka MUDr. C. převzala dítě do péče dne 21. 1. 2014, a ani nenavrhli jiné důkazy. I když stěžovatelé slovně ujišťovali o ochotě ukázat své dítě jak matričnímu úřadu, tak krajskému úřadu, fakticky k tomu nedošlo. Při schůzce se zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv a s novináři se ale žádný problém nevyskytl. Mám dojem, že stěžovatelé hledali spíše záminky, aby spor s úřady o zápis narození dítěte gradovali. Nesplnění povinnosti poskytnout matričnímu úřadu veškerou potřebnou součinnost ze strany stěžovatelů bylo zřejmě důvodem, proč jim Okresní soud v Pardubicích uložil povinnost nahradit státu náklady řízení a soudní poplatek.

Podle stěžovatelů jim matriční úřad nevycházel dostatečně vstříc a zbytečně je zatěžoval. Mám za to, že matriční úřad měl stěžovatelku před vydáním rozhodnutí ze dne 17. 3. 2014 výslovně upozornit, že k jejímu prohlášení zaslanému datovou schránkou stěžovatele nemůže přihlížet a stěžovatelku měl v souladu s § 37 odst. 3

---

¹⁶ Např. zpráva o šetření ze dne 20. ledna 2015, sp. zn. 4371/2014/VOP/MV; dostupná <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/1776>.

správního řádu¹⁷ vyzvat k odstranění tohoto nedostatku. Matriční úřad tak učinil nepřímo, když v písemnosti ze dne 6. 3. 2013 uvedl, že na schůzce na Obecním úřadě ve X. může stěžovatelka učinit prohlášení, že je matkou přítomného dítěte. Mám rovněž za to, že matriční úřad měl před vydáním rozhodnutí stěžovatele poučit, že jimi navrženou schůzku v Heřmanově Městci nelze uskutečnit, neboť toto město se nachází mimo správní obvod matričního úřadu Choltice.

Předložený těhotenský průkaz s jedním záznamem a prohlášení otce a matky byly podle stěžovatelů pro provedení zápisu dostatečné. Naproti tomu matriční úřad požadoval předložení dalších dokladů. Vzhledem ke zprávě gynekoložky MUDr. L. ze dne 21. 1. 2014, dle níž stěžovatelka podstoupila poslední vyšetření v těhotenství dne 7. 11. 2013, mám za to, že **pro provedení zápisu narození by bylo v daném případě dostačující, aby se matriční úřad přesvědčil alespoň o existenci dítěte, jehož věk by odpovídal údajům ze zprávy gynekoložky a oznámenému datu porodu.** Nedomnívám se, že by k provedení zápisu do knihy narození, včetně údaje o matce dítěte, bylo v tomto případě nezbytné svědectví porodní asistentky nebo předložení lékařského potvrzení o vyšetření matky v poporodním období.

Ustanovení § 16 odst. 4 zákona o matrikách nestanoví ani demonstrativně, které doklady mají rodiče k zápisu do knihy narození předložit. **Pouhé prohlášení rodičů o narození dítěte nepovažuji k prokázání mateřství za dostatečné.** Rozsah dokazování a použité důkazní prostředky k prokázání mateřství závisí vždy na konkrétních okolnostech.¹⁸

Podle § 3 správního řádu má správní orgán postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.¹⁹ Mám za to, že při aplikaci § 16 odst. 4 zákona o matrikách je z hlediska hodnocení důkazů třeba odlišit dva případy, které mohou nastat. **Je-li prokázáno těhotenství nebo porod (záznamy v těhotenském průkazu nebo lékařskou zprávou, že žena rodila) ženy, která o sobě tvrdí, že je matkou, pak k prokázání jejího mateřství postačí jakýkoliv doklad o existenci dítěte odpovídajícího věku, o němž tato žena pečuje.** Tak tomu mělo být, podle mého názoru, i v případě stěžovatelů. Nebylo nutné provádět dokazování v rozsahu, který vyplýval z rozhodnutí krajského úřadu ze dne 18. 7. 2014. V tomto ohledu dávám

---

¹⁷ „Nemá-li podání předepsané náležitosti nebo trpí-li jinými vadami, pomůže správní orgán podateli nedostatky odstranit nebo ho vyzve k jejich odstranění a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu.“

¹⁸ Tisková zpráva ze dne 2. 7. 2014; dostupná <http://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2014/postup-matrik-v-pripade-domacich-porodu-musi-byt-primereny/>.

¹⁹ Ustanovení § 2 správního řádu:

„(1) Správní orgán postupuje v souladu se zákony a ostatními právními předpisy, jakož i mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu (dále jen „právní předpisy“). Kde se v tomto zákoně mluví o zákoně, rozumí se tím též mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu.

(2) Správní orgán uplatňuje svou pravomoc pouze k těm účelům, k nimž mu byla zákonem nebo na základě zákona svěřena, a v rozsahu, v jakém mu byla svěřena.

(3) Správní orgán šetří práva nabytá v dobré víře, jakož i oprávněné zájmy osob, jichž se činnost správního orgánu v jednotlivém případě dotýká (dále jen „dotčené osoby“), a může zasahovat do těchto práv jen za podmínek stanovených zákonem a v nezbytném rozsahu.

(4) Správní orgán dbá, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly.“

za pravdu stěžovatelům. Je velmi nepravděpodobné, že by stěžovatelka dítě nedonosila a opatřila si v krátké době nějakým způsobem cizí dítě. Ve spisu není ani zmínka o tom, že by v inkriminované době bylo vyhlášeno pátrání po ztraceném novorozenci, které by odůvodnilo pochybnosti o mateřství stěžovatelky. **Naproti tomu v případě, kdy žena, která o sobě tvrdí, že je matkou, předloží např. pouze potvrzení dětského lékaře o převzetí novorozence do péče, pak je k prokázání jejího mateřství nezbytné dokladovat, že žena byla těhotná anebo, že porodila, přičemž časové údaje o průběhu těhotenství nebo době porodu by měly odpovídat věku dítěte.**

Lze si představit i situaci, když by měl matriční úřad důvodné pochybnosti o totožnosti dítěte, resp. mateřství ženy, která tvrdí, že je matkou dítěte. Pak by matriční úřad měl použít § 17 odst. 2 zákona o matrikách²⁰ a požádat o šetření orgán policie. Pokud by provedené šetření potvrdilo existenci novorozence, avšak nikoliv mateřství ženy, matriční úřad by zapsal dítě do knihy narození bez jména a příjmení, a učinil o tom podle § 18 odst. 4 písm. d) zákona o matrikách²¹ oznámení soudu. Jestliže by dotčená žena i po provedeném šetření trvala na svém mateřství, pak by matriční úřad vydal ve správním řízení rozhodnutí, kterým by zápis oznámených údajů o rodičích, jménu a příjmení dítěte, případně dalších údajů zapisovaných do knihy narození odmítl. Žena, která o sobě tvrdí, že je matkou dítěte, by pak mohla podat obecnému soudu návrh na určení mateřství, případně se bránit i podáním odvolání a dále cestou správního soudnictví.

Matriční úřad po zrušení rozhodnutí ze dne 17. 3. 2014 a vrácení věci krajským úřadem k novému projednání prováděl poměrně rozsáhlé dokazování. Podle mého názoru byly shromážděné důkazy ve svém souhrnu dostatečně průkazné k doložení mateřství stěžovatelky. Přerušování správního řízení a dání podnětu soudu k řízení o určení mateřství lze chápat jen jako jakousi svého druhu sankci za nesoučinnost stěžovatelů, kteří odmítali předložit existující podklady. **Kvůli nesoučinnosti rodičů však nelze dítěti upírat právo na brzkou registraci a na totožnost.** Nebylo správné „trestat“ rodiče nevydáním rodného listu dítěte. Spíše by bylo namístě, aby matriční úřad hledal možnosti, jak postihnout stěžovatele za neúplné plnění oznamovací povinnosti či za porušení povinností účastníka řízení podle správního řádu.

Domnívám se, že řešení, které matriční úřad a krajský úřad přijaly, nebylo v souladu s veřejným zájmem a neodpovídalo okolnostem daného případu. Co se týká hodnocení postupu matričního úřadu, nelze však přehlédnout, že matriční úřad byl vázán právním názorem krajského úřadu a přijaté řešení vycházelo z právního názoru krajského úřadu.

Pokud jde o námitky podjatosti vznesené stěžovateli, nedomnívám se, že by jiný právní názor úředních osob bylo možné považovat za poměr k věci, pro nějž lze pochybovat o jejich nepodjatosti.

Nejsem přesvědčena o tom, že úřední osoby krajského úřadu jednaly se stěžovatelem dne 28. 5. 2014 nevhodně. Na záznamu z jednání se o oznámení

---

²⁰ „Zápis dítěte nezjištěné totožnosti se do knihy narození provede podle výsledků šetření orgánů policie a zprávy lékaře obsahující sdělení o pohlaví a pravděpodobném datu narození dítěte. Výsledek šetření i zprávu lékaře předává matričnímu úřadu orgán policie, který šetření prováděl.“

²¹ „Matriční úřad nezapíše do knihy narození jméno, popřípadě jména, a učiní o tom oznámení soudu, jestliže rodiče ... nejsou známi.“

případu „sociálce“ zmínil pouze vedoucí odboru organizačního a právního a krajského živnostenského úřadu krajského úřadu JUDr. Mocek, MPA. Nejde však o vyhrožování nahlášením orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ale zřejmě o náznak úvahy, že v případě pokračující nesoučinnosti stěžovatelů by orgán sociálně-právní ochrany dětí mohl iniciovat soudní řízení o určení mateřství. Za neadekvátní považuji lhůtu, v níž krajský úřad o odvolání rozhodl, vzhledem k tomu, že s výjimkou jednání dne 28. 5. 2014 zřejmě další úkony v této věci neprováděl.

Obecnou námitku diskriminace, vznesenou stěžovateli, týkající se plánovaných domácích porodů, nepovažuji za opodstatněnou. Nedomnívám se, že by úřady přistupovaly k rodinám, které preferují porod v domácím prostředí méně příznivě z některého z diskriminačních důvodů uvedených v antidiskriminačním zákoně.²² Kromě dokladů, které rodiče předkládají k zápisu do knihy narození v případě, kdy dítě je narozeno ve zdravotnickém zařízení, anebo jsou matce poskytnuty alespoň následně zdravotní služby, lze nutnost předložit další doklady vysvětlit jinými okolnostmi, za nichž porod probíhá.

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah mám za to, že jak matriční úřad, tak krajský úřad se dopustily pochybení ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv. **Matriční úřad pochybil, když na základě podkladů, které v řízení shromáždil, nezapsal dceru stěžovatelů do knihy narození a nevydal rodný list.** Zároveň je třeba dodat, že **matriční úřad** postupoval při opatřování podkladů pragmaticky s ohledem na okolnosti případu, avšak **byl nucen respektovat právní názor krajského úřadu.**

S krajským úřadem se rozcháším v názoru na aplikaci § 16 odst. 4 zákona o matrikách. **Nejsem přesvědčena o tom, že v případě, kdy rodiče dítěte odmítají, ať již z jakéhokoli důvodu, součinnost s matričním úřadem, nemůže být narození jejich dítěte zapsáno.** Matriční úřad je oprávněn opatřit si podklady prokazující, že dítě, jehož narození bylo oznámeno, existuje a že žena, která o sobě tvrdí, že je matkou dítěte, je porodila. Takový postup matričního úřadu je v souladu se zákonem o matrikách a není neoprávněným zásahem do soukromého a rodinného života rodičů. **Je třeba mít na paměti především zájem dítěte.**

Zprávu zasílám starostovi městyse Choltice Mgr. Tomáši Bolkovi a řediteli Krajského úřadu Pardubického kraje Ing. Jaroslavu Folprechtovi. Po obdržení rozsudku Okresního soudu v Pardubicích o určení mateřství matriční úřad zapsal dceru stěžovatelů v přiměřené lhůtě do knihy narození a vydal rodný list. Nepředpokládám, že bych měla v této věci navrhnout nějaká opatření k nápravě. Jde jen o dodatečné hodnocení postupu matričního úřadu a krajského úřadu. Pokud se tyto úřady budou chtít ke zprávě jakkoliv vyjádřit, očekávám, že tak učiní ve lhůtě

---

²² Ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon): „*Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru.*“

30 dnů ode dne jejího doručení. Jinak budu tuto záležitost pokládat za uzavřenou. Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Písemnosti Ministerstva vnitra, které mi stěžovatelé zaslali, nasvědčují tomu, že ohledně aplikace § 16 odst. 4 zákona o matrikách zastává ministerstvo zřejmě stejný názor jako krajský úřad. Zprávu proto zasílám na vědomí řediteli odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra JUDr. Václavu Henychovi.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)